

Türkiye’deki Ebeveynlerin Çocuklarının İnternet ve Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanımına Yönelik Bilgi Seviyeleri ve Algıları

S. Tuğba TOKEL¹, Derya BAŞER² & Veysi İŞLER³

Özet: Günümüzde, ebeveynlerin, güvenli ve bilinçli İnternet ve sosyal paylaşım siteleri kullanımında bilinçlendirilmesi ve çocuklarına rehberlik etmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda, ilköğretim okulu öğrencilerinin ebeveynlerini bilinçlendirmeye yönelik “Bilgi Toplumunda Aile” seminerleri verilmiştir. Bu çalışma, seminere katılan ebeveynlerin bilgisayar, İnternet ve sosyal paylaşım siteleri kullanımına yönelik algı ve bilgi seviyelerini betimlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara’nın farklı bölgelerindeki okullarda çocukları ilköğretim öğrencisi olan 40 ebeveyn oluşturmaktadır. Ebeveynlerin, çocuklarının İnternet ve sosyal paylaşım sitelerini kullanımları ile ilgili algı ve bilgi seviyelerini belirlemek için ebeveynlerden seminer öncesinde anket yoluyla veri toplanmış ve betimleyici analiz yöntemi ile incelenmiştir. Anket sonuçları, ebeveynlerin çoğunlukla çocuklarının bilgisayar ve İnternet kullanımı konusunda rehberlik etmeye yönelik isteklerinin olması yanında, bilgi ve farkındalık konusunda yeterli olmadıklarını göstermiştir. Bulgular, alan yazındaki çalışmaları destekleyen nitelikte olup, bilinçli ve verimli İnternet ve sosyal paylaşım siteleri kullanımı konusunda ebeveynlerin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: İnternet güvenliği, sosyal paylaşım siteleri, ilköğretim öğrencileri, ve ebeveynler

Abstract: Parents’ Knowledge Levels and Perceptions about Their Children’s Use of Internet and Social Networking Sites. Nowadays, safe and conscious awareness of parents’ in using Internet and social networking sites to guide their children is important. For this purpose, Families in the Information Society (FIS) seminars were hold for the parents whose children are primary school students in order to raise the awareness of parents. This study aims to describe the perceptions and knowledge levels of parents, who attended the FIS seminars, towards computer, Internet and social networking sites. The sample of the study included 40 parents whose children are students at primary schools in different regions of Ankara. In order to describe parents’ perceptions and knowledge levels related to their children’s usage of Internet and social networking sites, data were collected through a survey before the seminars and analyzed with descriptive analysis method. The results of the study showed that, although parents are interested in guiding their children computer and Internet usage, their knowledge and awareness are not sufficient. The findings support the studies in the literature that there is a need to inform and raise the awareness of parents about conscious and efficient Internet and social networking sites.

Key Words: Internet safety, social networking sites, K12, and parents

Giriş

Günümüzde İnternet kullanımının yaygınlaşması ile birlikte, çocuklar İnternet’i kullanmaya oldukça erken yaşlarda başlamaktadır. Avrupa’da yaşayan 9-16 yaş aralığındaki çocuklar üzerinde yapılan “İnternet Riskleri ve Güvenliği” adlı çalışmanın sonuçları, Avrupa ülkelerindeki çocukların İnternet kullanmaya başlama yaş ortalamasının 8 iken Türkiye’deki İnternet kullanma yaşının 10 olduğunu ortaya koymuştur (Livingstone, Haddon, Görzig, & Olafsson, 2011). Araştırma raporunda, Türkiye’deki çocukların günde yaklaşık 1-1.5 saat İnternet kullandığı belirtilmiştir. İnternet’te çocukların katılmış olduğu aktiviteler, okul işleri (% 92), oyun oynamak (% 49), haber okumak veya izlemek (% 40), eğlence-video izlemek (% 59), müzik veya film indirmek (% 40), ve sosyal ağlarda paylaşımlarda bulunmak (% 48) olarak listelenmiştir.

Ayrıca, Avrupa’da çocukların % 59’unun, Türkiye’de çocukların % 49’unun sosyal paylaşım sitelerinde hesaplarının olduğu belirlenmiştir (Livingstone vd., 2011). Araştırmaya katılan çocukların yaş aralığının 9-16 olması ve sosyal paylaşım sitelerine üyelik yaşının 13 olması, sosyal paylaşım sitelerine üye olan rakam yüzdesi düşündürücü kılımdır. Alan yazındaki diğer araştırmalar, çocukların sosyal paylaşım sitelerini kullanım oranlarının hızla arttığını (Livingstone & Brake, 2009) ve bu ortamların çocukların en yaygın çevrimiçi kullanım alanlarının arasında olduğunu (Berrier, 2007) göstermektedir. Çevrimiçi sosyal ağlar öğrencilerin gerçek dünyaya oranla daha kolay ve daha sık bir araya geldikleri

¹ * S.Tuğba Tokel, Yrd. Doç. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, BÖTE, <stugba@metu.edu.tr>

² * Derya Başer, Araş. Gör., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, BÖTEi, <dbaser@metu.edu.tr>

³ * Veysi İşler, Doç. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Bilgisayar Mühendisliği, <isler@metu.edu.tr>

büyük sanal topluluklar haline gelmiştir (Eberhardt, 2007). Dünya İnternet İstatistikleri'nin sonuçları, Facebook sosyal paylaşım sitesinde Haziran 2012 tarihi itibarıyla Türkiye'den 36 milyon civarında kayıtlı kullanıcı bulunduğunu göstermektedir (Internet World Statistics, 2012).

İnternet kullanım oranı artışı çocuklar için risk unsurlarını da beraberinde getirmektedir. Uygunsuz içerik, sanal zorbalık, çevrimdışı görüşme İnternet'te karşılaşılabilecek risklerden bazılarıdır. "İnternet Riskleri ve Güvenliği" raporunda Türkiye'deki çocukların % 12'sinin cinsel içerikli mesaj aldıklarını, fakat sadece % 50'sinin bu durumdan rahatsız olduğu belirtilmiştir (Livingstone vd., 2011). Ayrıca,

çocukların % 9'unun zorbalığa maruz kalırken, % 3'ünün sanal zorbalığa maruz kaldığı saptanmıştır. Türkiye'de çocukların % 14'ü, Avrupa'daki çocukların ise % 25'i tanımadığı kişilerle İnternet'te görüştüğünü belirtirken, ve Türkiye'deki çocukların % 2'si, Avrupa'daki çocukların ise % 6'sı bu kişilerle yüz yüze görüştüğünü belirtmiştir.

Çocukların sosyal paylaşım sitelerini kullanırken karşılaşılabilecekleri risklere karşı korunabilmesi için bilgi gizliliğinin önemi pek çok araştırmacı tarafından vurgulanmaktadır. Güvenli İnternet Günü kapsamında Ulaştırma Bakanlığı İnternet Kurulu tarafından ODTÜ ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın destekleriyle gerçekleştirilen 9-16 yaş grubu çocukların katıldığı ve Sosyal Paylaşım Sitelerinin kullanım alışkanlıklarını ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmanın sonuçları, çocukların pek çoğunun % 47'sinin bilgi gizliliği kuralları hakkında yeterince bilgisinin bulunmadığını ortaya koymakta, çocukların % 48'inin, tanımadığı kişiden arkadaşlık teklifi aldığı, profilini bakıp inanırsa kabul ettiğini belirtirken, % 13'ü gelen tüm arkadaşlık isteklerini kabul ettiğini söylemiştir (İnternet Kurulu vd., 2011). Çocukların % 37'si ise tanımadığı kişilerden gelen arkadaşlık isteklerini reddettiklerini belirtmiştir.

İnternet kullanımı ve beraberinde kullanım risklerinin her geçen gün artması İnternet kullanımının çocuklar için nasıl güvenli hale getirilebileceği sorusunu gündeme getirmiştir. Çocukların İnternet ve sosyal paylaşım ağlarında karşılaşacakları risklerin tespiti ve çocukların olası risklere karşı korunması oldukça önemli bir boyut kazanmış ve bunun için çözüm arayışına girilmiştir. Sanal dünyadaki gelişmelerin olumlu yönde etkisinin görülebilmesinin öğretmenlerin, ebeveynlerin ve akranların rehberliğine bağlı olduğu savunulmaktadır (Berson, 2000). Özellikle ebeveynlerin çocuklarının İnternet kullanım alışkanlığı geliştirmesine dahil edilmesinin oldukça önemli olduğu vurgulanmıştır (Olagunju, 2008). Ayrıca, ebeveynlerin doğru rehberlik için çocukların sanal yaşamlarına da katılmaları gerektiği kaçınılmazdır (Blackwell, 2003). Fakat, "İnternet Riskleri ve Güvenliği" raporuna (2011) göre Türkiye'deki ebeveynlerin İnternet kullanım oranı (% 11) çocuklarına kıyasla (% 32) oldukça düşüktür.

Çocukların İnternet'i bilinçli ve güvenli kullanmalarının ebeveynler açısından önemine ilişkin istatistikler farklı yönde bulgular sunmaktadır. Berson (2000)'un yapmış olduğu çalışma sonuçlarına göre, öğrencilerin % 4'ünden azı her zaman, % 26'sı ara sıra ve % 38'i nadiren çevrimiçi etkinliklerini ebeveynleri, bakıcıları ya da öğretmenleri ile tartışırken, öğrencilerin % 31'i çevrimiçi etkinlikleri hakkında hiçbir zaman tartışmamaktadır. Öte yandan Lou, Shih, Liu, Guo ve Tseng (2010) ebeveynlerin % 70'inin, çocuklarının evdeki İnternet kullanımıyla ilgili kurallar koyduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu ebeveynlerin çocuklarını İnternet kullanımı konusunda yönlendirmesi ile ilgili olumlu olsa da belirlenen kuralların niteliği, ebeveynlerin bilinçli ve verimli İnternet kullanımı konusundaki bilgi seviyesi, ve çocuklarını yönlendirmeleri konusundaki yeterlilikleri konusunda herhangi bir ipucu vermemektedir. "İnternet Riskleri ve Güvenliği" raporu bulguları (Livingstone vd., 2011), Türkiye'deki ebeveynlerin % 70'inin çocuklarının İnternet'i güvenli kullanmasında aktif rol oynadıklarını göstermektedir. Çalışmaya göre, ebeveynlerin % 58'inin çocukları İnternet kullanırken yanlarında bulunduğu, % 13'ünün ise çocuklarını risklere karşı korumak için herhangi bir yöntemle başvurmadığı saptanmıştır. Tüm bu istatistiklerle Türkiye'deki sık İnternet kullanan çocukların oranının (% 33) Avrupa'daki çocuklara (% 60) göre daha düşük seviyede olması Türkiye'deki ebeveynlerin çocuklarını İnternet ortamında bulunan risklerden korunması konusundaki algıları ve bilgileri konusunda soru işaretleri uyandırmaktadır.

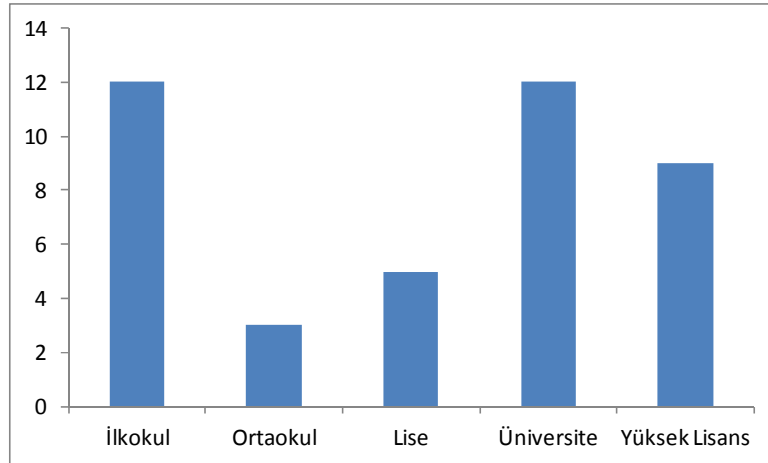
Yapılan araştırmalar ailelerin, eğitimcilerin, İnternet servis sağlayıcıların, sivil toplum örgütlerinin, sosyal ağ geliştiricilerin ve devletin çocukların sosyal paylaşım sitelerini kullanırken karşılaşılabilecekleri risklerden korunabilmeleri için destek olmaları gerektiğini ortaya koymuştur (İnternet Kurulu vd., 2011). Bu konuda ailelere düşen pay, bilinçli ve güvenli İnternet ve sosyal paylaşım sitesi kullanımı ile ilgili yeterli düzeyde bilgiye sahip olmaları ve çocuklarını sözü geçen sanal ortamlarda nitel ve nicel yönden takip etmeleridir. Hopper-Losenicky (2010)'da ebeveynlerin çocuklarının sosyal ağlardaki davranışlarını doğru bir şekilde gözlem ve kontrol altında tutabilmeleri ve onlara rehberlik yapabilmeleri için sosyal ağlara katılmalarını tavsiye etmiştir. Ayrıca ebeveynlerin, çocuklarının İnternet'te ve sosyal paylaşım sitelerindeki güvenliği sağlayabilmek için kısıtlayıcı tedbirler almak yerine çocuklarının bu ortamlarda güvenli bir şekilde bulunabileceklerinin yöntemlerini anlamalarına yardımcı olmaları gerektiği de öneriler arasındadır (Bross, 2005; Mitchell, 2010).

Yukarıda bahsi geçen risklerden dolayı Türkiye’deki ilköğretim okulu öğrencilerinin ebeveynlerine yönelik güvenli ve bilinçli İnternet ve sosyal paylaşım siteleri kullanımında rehberlik edebilmeleri amacıyla Bilgi Toplumunda Aile (BTA) seminerleri verilmiştir. BTA seminerleri, Microsoft, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, İnternet Kurulu, Türkiye Bilişim Derneği girişimi ve HaberTürk, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Enformatik Enstitüsü ve Hacettepe Üniversitesi desteği ile Simsoft ve Bilten’in katkılarıyla gerçekleştirilmiştir. Seminerler, bilgisayar ve İnternet’in kullanım amacına bakılmaksızın (araştırma, sosyal paylaşım siteleri, vb.) çocuklar tarafından güvenli ve bilinçli bir şekilde kullanılabilmesi için, potansiyel riskler ve çocukların risklerden korunabilmeleri için alınabilecek önlemler konusunda ebeveynleri bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, seminere katılan ebeveynlerin bilgisayar, İnternet ve sosyal paylaşım siteleri kullanımına yönelik algı ve bilgi seviyelerini betimlemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara’nın farklı bölgelerindeki okullarda çocukları ilköğretim öğrencisi olan 40 ebeveyn oluşturmaktadır. Ebeveynlerin yaş ortalaması 39 olup öğrenim durumlarını gösteren grafik Şekil 1’de verilmiştir. Çalışmaya katılan ebeveynlerin toplam 62 çocuğu bulunmaktadır. Bu çocukların 37 tanesini erkek, 25 tanesini kız çocukları oluşturmaktadır. Çocukların yaş ortalamaları 12, sınıf ortalamaları 5. sınıftır.

Şekil 1. Ebeveynlerin Öğrenim Durumları

Veri Toplama Araçları

Çalışmaya katılan ebeveynler “Bilgi Toplumunda Aile” seminerlerinin katılımcılarıdır. Seminerler, çocukların bilgisayar ve İnternet’i özellikle de sosyal paylaşım sitelerini güvenli bir şekilde kullanabilmeleri için, ebeveynleri en doğru şekilde rehberlik etmeleri konusunda bilgilendirmeyi ve bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Ebeveynlerin, çocuklarının İnternet ve sosyal paylaşım sitelerini kullanımları ile ilgili algı ve bilgi seviyelerini betimleyebilmek için ebeveynlerden seminer öncesi anket yoluyla veri toplanmıştır. Anket altı ana bölümden oluşmakta olup boşluk doldurma, çoktan seçmeli, “kesinlikle katılmıyorum” dan “kesinlikle katılıyorum”a 5’li Likert tipi gibi farklı soru tipleri içermektedir. Araştırmacılar tarafından geliştirilen ankete yönelik uzman görüşü alınmıştır. Tablo 1 veri toplamak için kullanılan anketin ana başlıklarını göstermektedir. Toplanan veri betimleyici analiz yöntemi ile incelenmiştir. Demografik veriler için frekans hesaplama yöntemi kullanılmıştır.

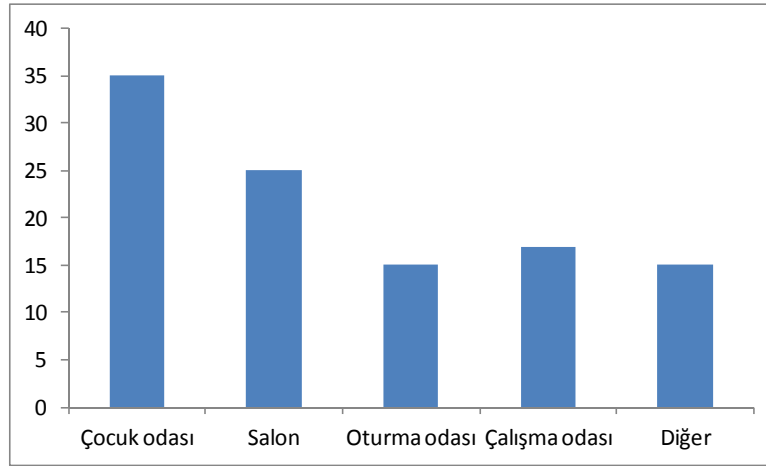
Tablo 1: Ebeveynlerin Bilgisayar, İnternet ve Sosyal Paylaşım Siteleri kullanımına yönelik Algı ve Bilgi Seviyeleri Anket Bölümleri

	Anket Ana Başlıkları
Bölüm 1	Genel bilgiler
Bölüm 2	Ebeveynlerin çocuklarının sosyal paylaşım siteleri ile ilgili alışkanları
Bölüm 3	Ebeveynlerin sosyal paylaşım siteleri ile ilgili alışkanları
Bölüm 4	Ebeveynlerin sosyal paylaşım siteleri kullanımı güvenliğine hakkındaki bilgi seviyeleri
Bölüm 5	Ebeveynlerin çocuklarının bilgisayar ve İnterneti kullanma alışkanlıklarına yönelik tutumları
Bölüm 6	Bilgisayar ve İnternet'in eğlence amaçlı kullanımına karşı genel tutumlar

Bulgular

Genel Bilgiler

Çalışmaya katılan ebeveynlerin yanıtları, % 70'inin evinde İnternet bağlantısı olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, ebeveynlerin sahip oldukları dijital teknolojik araçlar incelendiğinde % 63'ünün masaüstü bilgisayarı ve % 48'inin dizüstü bilgisayarı bulunduğu saptanmıştır. Ebeveynlere bilgisayarlarının evlerinin neresinde bulunduğu sorulduğunda, en sık verilen yanıt çocuklarının odası olmuştur. Şekil 2, bilgisayarın evde kullanıldığı yerleri göstermektedir.

Şekil 2. Bilgisayarın Kullanıldığı Yerler ve Oranları

Ebeveynlerin ve Çocuklarının Bilgisayar, İnternet ve Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanmaya Yönelik Alışkanlıkları

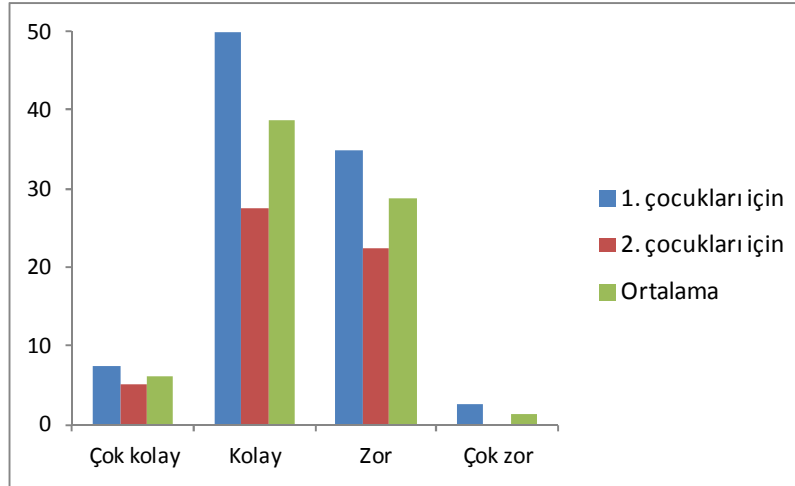
Bilgisayar, İnternet ve sosyal paylaşım sitelerini kullanmaya yönelik alışkanlıklar incelendiğinde, ebeveynlerin yanıtları çocuklarının bilgisayar ve İnternet'i kullanmaya başladıkları yaş ortalamasının 7 olduğunu ortaya koymuştur. Ebeveynlere çocuklarının nereden İnternet'e bağlandıkları sorulduğunda çocukların en çok evlerinden (% 83) ve okullarından (% 33) İnternet'e bağlandıkları, düşük oranlarda dahi olsa İnternet kafe (% 10), arkadaşlarının evleri (% 10) ve diğer yerlerden (% 10) bağlandıkları belirlenmiştir. Ebeveynlerin verdikleri cevaplara göre çocuklarının tamamına yakını herhangi bir sosyal paylaşım sitesine üye iken bir kısmı aktif kullanıcı değildir. Buna rağmen çocukların % 31'i sosyal paylaşım sitelerini düzenli olarak kullanmaktadır. Sonuçlara göre, çocukların sosyal paylaşım sitelerini kullanmaya başladığı yaş ortalaması 11 iken, günlük ortalama kullanım süresi 1.28 saattir.

Çocukların İnternet ve sosyal paylaşım siteleri alışkanlıklarına karşın, ebeveynlerin % 42'si sosyal paylaşım sitesine üye iken, % 30'u herhangi bir sosyal paylaşım sitesine üye değildir. Sosyal paylaşım sitesine üye olan katılımcıların % 44'ü bu siteleri haftada 1-5 saat kullanırken, % 44'lük bir kesimi 1 saatten az kullanmaktadırlar. Sosyal paylaşım sitesine üye olan katılımcıların üye olma nedenlerinin arasında arkadaşlarıyla iletişim kurma birinci sırada yer alırken, çocuklarını takip etme ikinci sırada,

görüştükleri arkadaşlarını bulma ve ilgi duyduğu konuları arkadaşlarıyla paylaşma üçüncü sırada gelmektedir.

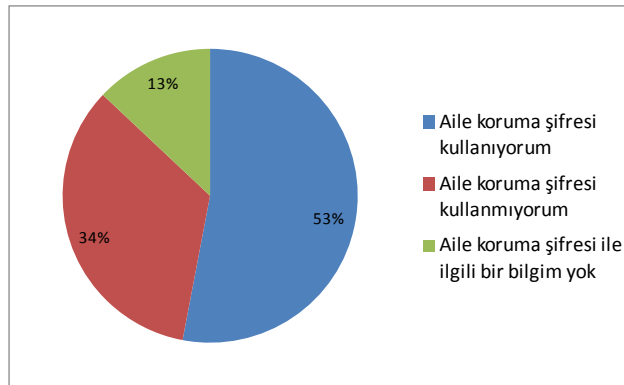
Ebeveynlerin Çocuklarının Bilgisayar, İnternet ve Sosyal Paylaşım Siteleri Kullanımı Güvenliğine Yönelik Bilgi Seviyeleri

Şekil 3'de ebeveynlerin, çocuklarının bilgisayar, İnternet ve sosyal paylaşım siteleri kullanım sürecini değerlendirme oranları verilmiştir. Ebeveynlerin çocukları için vermiş oldukları cevapların ortalama değerleri incelendiğinde, ebeveynlerin % 39'u çocuklarının bilgisayar kullanımını yönlendirmeyi kolay, % 29'u zor, % 6'sı çok kolay ve % 1'i çok zor bulmaktadır.

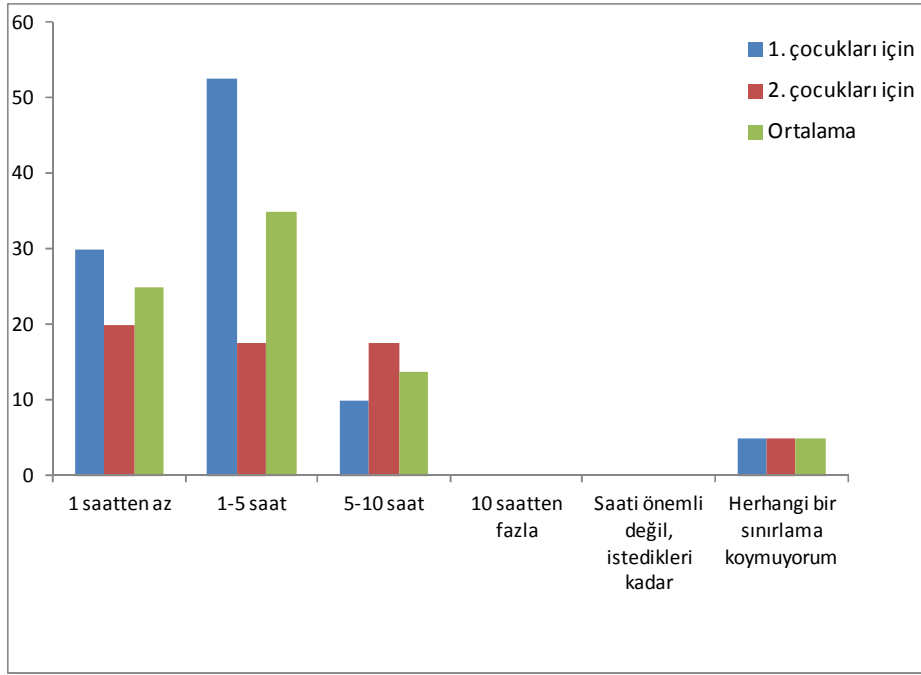
Şekil 3. Ebeveynlerin Çocuklarını Yönlendirme Sürecini Değerlendirme Oranları

Ayrıca, Şekil 4'de belirtildiği gibi, anket sonuçları ebeveynlerin % 53'ünün, çocuklarının bilgisayar ve İnternet kullanımını sınırlandırabilmek için aile koruma şifresi kullanmadığını ortaya koymuştur. Ebeveynlerin % 34'ü ise aile koruma şifresini kullandığını belirtirken, % 13'ü ise aile koruma şifresi ile ilgili bilgisi bulunmadığını belirtmiştir.

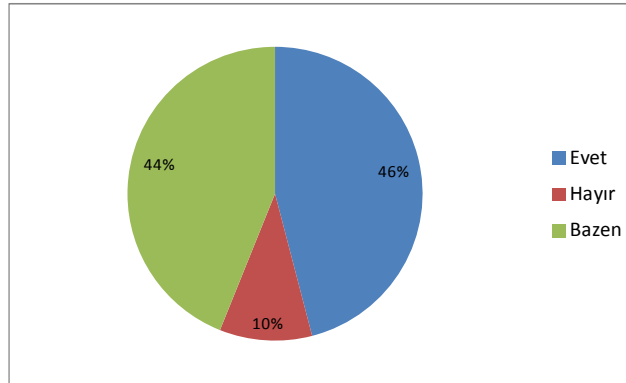
Şekil 4. Ebeveynlerin Aile Koruma Şifresi Kullanma Durumları

Ebeveynlerin çocuklarının bilgisayar kullanımı ile ilgili onay verdikleri sürelerin oranlarını göstermektedir Şekil 5'de gösterilmiştir. Ebeveynlerin çocuklarının bilgisayar kullanım süreleri ile ilgili verdikleri cevapların ortalama değerlerine göre, % 35'i çocuklarının haftada 1-5 saat aralığında, % 25'i bir saatten az, % 14'ü 5-10 saat aralığında kullanmalarına izin vermektedirler. Ebeveynlerin % 5'i çocuklarının bilgisayar kullanım süresine herhangi bir sınır koymamaktadır.

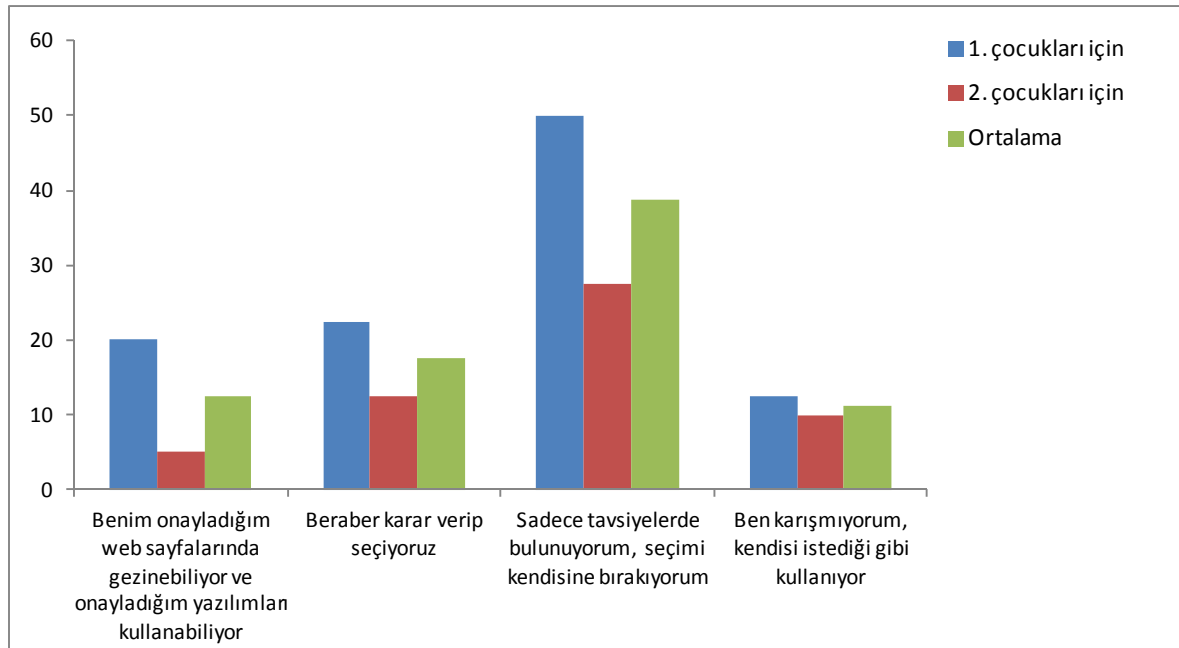
Şekil 5. Ebeveynlerin Çocuklarının Bilgisayar Kullanımı ile İlgili Onay Verdikleri Sürelerin Oranları

Şekil 6'daki grafik ise ebeveynlerin, çocuklarının bilgisayar ve İnterneti eğlence amaçlı kullanırken yanlarında bulunup bulunmaması ile ilgili anket sonuçlarını göstermektedir. Buna göre, ebeveynlerin % 46'sı çocukları bilgisayar ve İnterneti eğlence amaçlı kullanırken yanlarında bulduklarını belirtirken, % 10'u bulunmadıklarını, % 44'ü ise bazen yanlarında bulduklarını belirtmişlerdir.

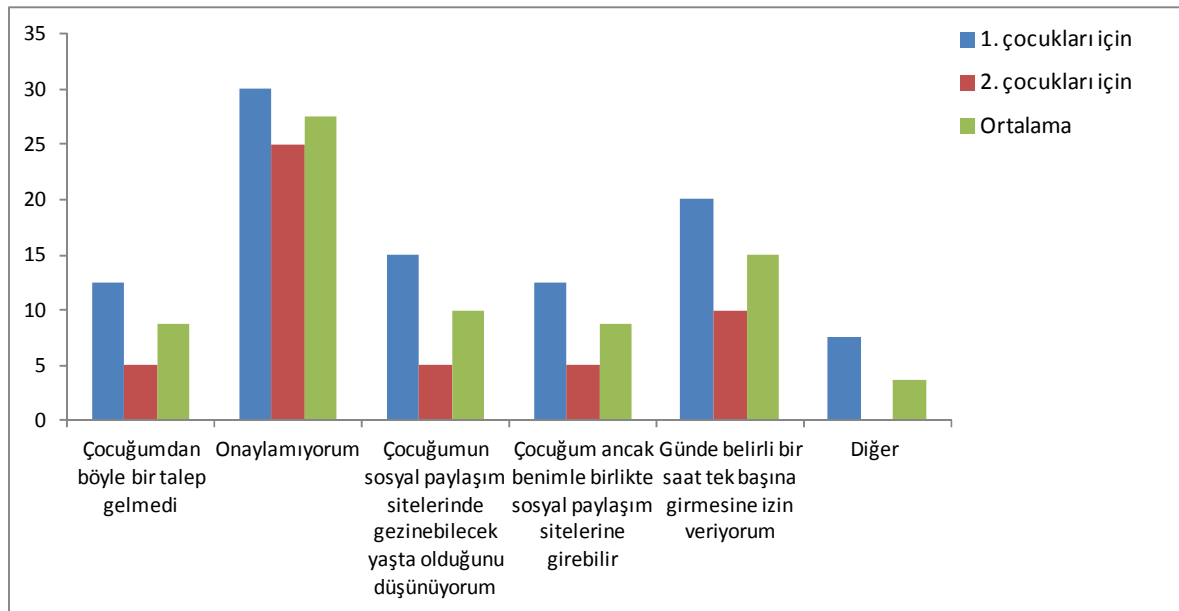
Şekil 6. Ebeveynlerin Çocukları Bilgisayar ve İnterneti Eğlence Amaçlı Kullanırken Yanında Bulunma Oranları

Şekil 7'de görüldüğü gibi, ebeveynlerin % 39'u çocuklarının bilgisayar kullanım amaçları ile ilgili sadece tavsiyelerde bulunup seçimi çocuklarına bırakmaktadırlar. Ebeveynlerin % 18'i ise çocuklarının hangi yazılım ve siteleri kullanacaklarına birlikte karar vermektedirler. Ebeveynlerin % 13'ü çocuklarının sadece kendi onay verdikleri web sayfalarında gezinebilmekte ve onayladığı yazılımları kullanabilmektedirler. Son olarak, ebeveynlerin % 11'i çocuklarının kullanım amaçlarına karışmamaktadırlar.

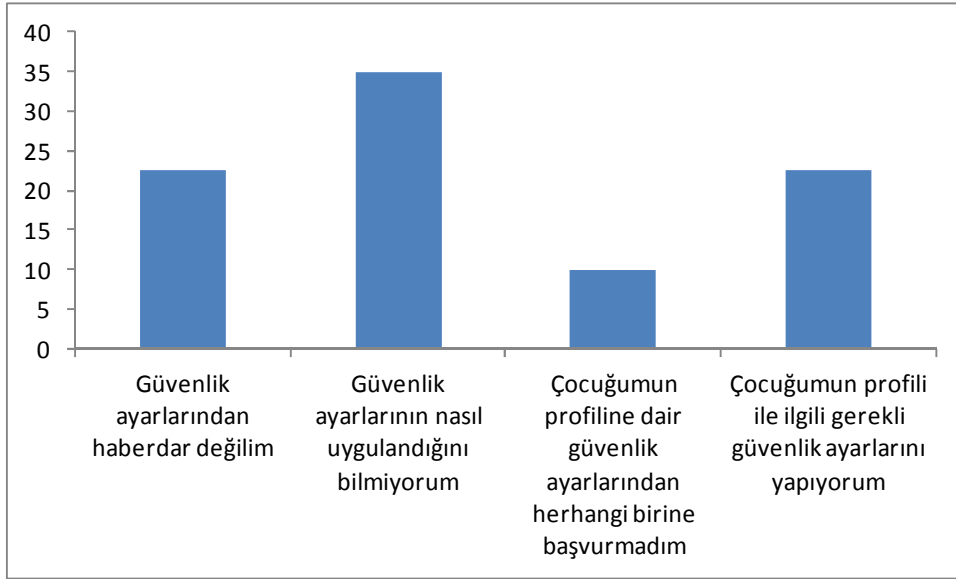
Şekil 7. Ebeveynlerin Çocuklarının Bilgisayar Kullanım Amaçları ile İlgili Kuralları

Şekil 8, ebeveynlerin çocuklarının sosyal paylaşım sitelerinin kullanmaları ile ilgili görüşlerini oranları ile birlikte vermektedir. Sonuçlar incelendiğinde, ebeveynlerin % 28'inin çocuklarının sosyal paylaşım sitesinde gezinmelerini onaylamadığı görülmektedir. % 15'i çocuklarının günde belirli bir saat tek başına girmesine izin verirken, % 10'u çocuklarının sosyal paylaşım sitelerinde gezinebilecek yaşta olduğunu, % 9'u ancak kendisi ile birlikte sosyal paylaşım sitelerine girebilmesine izin verdiğini, yine %9'u çocuğundan böyle bir talep gelmediğini belirtmektedir. Ebeveynlerin % 4'ü güvenlik ve yaş gibi farklı nedenlerden dolayı çocuklarının girmediklerini bildirmektedirler.

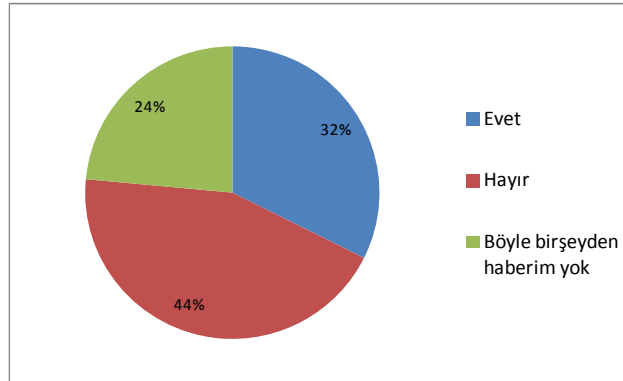
Şekil 8. Ebeveynlerin Çocuklarının Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanmaları ile İlgili Görüşleri

Şekil 9'da gösterildiği gibi, güvenlik ayarları ile ilgili sorulara verilen cevaplar incelendiğinde, ebeveynlerin % 35'inin sosyal paylaşım sitelerinde güvenlik ayarlarının nasıl uygulanacağını bilmediği belirlenmiştir. Ebeveynlerin % 23'ü çocuklarının profilleri ile ilgili gerekli güvenlik ayarlarını yaptığını belirtmesine rağmen yine % 23'ü güvenlik ayarlarından haberdar olmadığını belirtmiştir. Son olarak, anne-babaların % 10'u çocuklarının profillerine dair herhangi bir güvenlik ayarına başvurmadıklarını beyan etmişlerdir.

Şekil 9. Ebeveynlerin Sosyal Paylaşım Sitelerinin Güvenlik Ayarları ile İlgili Bilgi Seviyeleri

Ebeveynlerin % 35'i çocuklarının arkadaş listesinde bulduklarını belirtirken % 15'i bulunmadığını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan ebeveynlerin % 44'i çocuklarını sanal zorbalık konusunda bilinçlendirmedeğini düşünürken, % 32'i bilinçlendirdiğini, % 24'ü de sanal zorbalık konusunda bilgisinin olmadığını belirtmiştir (Şekil 10).

Şekil 10. Ebeveynlerin Çocuklarını Sanal Zorbalık Konusunda Bilinçlendirme Durumu

Ebeveynlerin Sosyal Paylaşım Sitelerine Yönelik Genel Tutumları

Ebeveynlerin sosyal paylaşım sitelerine yönelik tutumları ile ilgili maddelerin tümünde ortalamalar 2.33 ile 3.33 arasında seyretmektedir. Tablo 2 ebeveynlerin sosyal paylaşım sitelerine yönelik genel tutumlarını ortalamaları ile birlikte ayrıntılı şekilde göstermektedir. Ebeveynlerin verdiği cevapların ortalaması incelendiğinde, sosyal paylaşım sitelerinin eğitim amaçlı kullanımının uygun olduğu düşünüldüğü görülmektedir. Fakat ebeveynler, sosyal paylaşım sitelerinin, çocuklarının sosyal ilişkilerini geliştirmede ve boş vakit geçirmek için güzel olduğu konusunda kararsız görüş belirtmişlerdir. Ek olarak, ebeveynler sosyal paylaşım sitelerinin insan ilişkilerini olumsuz yönde etkilemesi ve saygısız davranışlara sebebiyet verme konusunda kararsız görüş belirtmişlerdir. Bağımlılık yapma, yalnızlığa sebebiyet verme ve çocukların güvenliğini tehdit etme konusunda ise katılmadıkları görüşünü belirtmişlerdir.

Tablo 2: Ebeveynlerin Sosyal Paylaşım Sitelerine Yönelik Genel Tutumları

Madde	Kişi Sayısı	Ortalama
Sosyal ilişkileri geliştirir	33	3,06
Bağımlılık yapar	33	2,33
Eğitim amaçlı kullanımda faydalıdır	36	3,33
Boş vakit geçirmek için güzeldir	32	2,72
İnsan ilişkilerini olumsuz etkiler	32	2,78
Saygısız davranışlara sebebiyet verir	32	3,06
Yalnızlığa sebebiyet verir	34	2,53
Çocukların güvenliğini tehdit eder	34	2,41

Tartışma ve Sonuç

Çalışmanın sonuçları, İnternet Kurulu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi (2011)'nin yapmış olduğu çalışmanın bulgularını destekler nitelikte olup, çocukların bilinçli ve verimli bir şekilde bilgisayar, İnternet ve sosyal paylaşım sitelerini kullanabilmeleri için ebeveynlerin bilgilendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri gerektiğini ortaya koymuştur. Çalışmaya katılan ebeveynlerin çoğunlukla çocuklarının bilgisayar ve İnternet kullanımı konusunda rehberlik etmeye yönelik isteği olsa da yeterli bilgiye ve farkındalığa sahip olmadıkları saptanmıştır.

Ebeveynlerden toplanan anket sonuçlarına göre, bilgisayarın % 35'lik bir oranla çocukların odasında kullanılmasının yanı sıra, düşük oranlarda dahi olsa İnternet kafe (% 10), arkadaşlarının evleri (% 10) ve diğer yerlerden (% 10) bağlandıkları saptanmıştır. Livingstone vd. (2010) sonuçlarını da destekleyen bu bulgular ebeveynlerin bilgisayarların ailenin ortak kullanım alanlarında bulundurulması (Livingstone vd., 2011) ve çocuklarının bilgisayar ve İnterneti gözlemleyebilecekleri alanlarda kullanmaları (Hopper-Losenicky, 2010) yönünde bilinçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Ebeveynlerin sosyal paylaşım sitelerine üye olma oranının (% 42) çocuklarının kullanım oranlarına (% 31) yakın olması ümit verici olsa da, çocukların sosyal paylaşım sitelerini kullanım süresi günlük 1.28 saat iken, ebeveynlerin % 44'ü bu siteleri haftada 1-5 saat ve yine % 44'ü 1 saatten az kullanmaktadırlar. Ebeveynlerin sosyal paylaşım sitelerine üye olma nedenlerinin 2. sırasında çocuklarını takip etme gelse de kullanım süreleri takip edebilme düzeylerinin yetersizliği konusunda ipucu vermektedir.

Anket bulguları, ebeveynlerin % 39'unun çocuklarının bilgisayar ve İnternet kullanımlarını yönlendirme sürecini kolay bulduklarını gösterirken, % 38'inin çocuklarını sanal zorbalık ile ilgili bilinçlendirmediklerini ve % 53'ünün aile koruma şifresi kullanmadığını ortaya koymuştur. Bulgular arasındaki bu çelişki ebeveynlerin konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmamasından kaynaklanabilir. Ebeveynlerin % 20'sinin sanal zorbalık ile ilgili hiçbir bilgiye sahip olmadıklarını belirtmesi de bu olasılığı güçlendirmektedir. Büyük bir çoğunluğun sosyal paylaşım sitelerinde güvenlik ayarlarının nasıl uygulanacağını bilmediği (% 35) ve güvenlik ayarlarından haberdar olmadıkları (% 23) ise ebeveynlerin çocuklarını yönlendirebilmek için yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Ebeveynlerin yeterli bilgiye sahip olmamaları, çocuklarını bilgisayar ve İnternet kullanımını yönlendirme konusunda engel teşkil etmektedir.

Anket sonuçlarına göre, ebeveynlerin % 39'u çocuklarının bilgisayar ve İnternet'i ne amaçla kullandıkları konusunda sadece tavsiyelerde bulunup kararı tamamen çocuklarına bıraktıklarını belirtirken aynı zamanda çocuklarının bilgisayar ve İnternet kullanım süresini aşırı kısıtlayarak tehlikelere karşı korumaya çalıştıkları saptanmıştır. Ayrıca, sonuçlar ebeveynlerin % 35'inin çocuklarının haftada 1-5 saat bilgisayar kullanmalarına izin verdiklerini göstermektedir. Bu bulgu, en düşük seviyede İnternet kullanımının Türkiye'de olduğunu ileri süren EU Kids online projesi kapsamında yapılan araştırma sonuçlarını desteklemektedir (Livingstone vd., 2011). Araştırma sonuçları, ebeveynlerin çocuklarına bilgisayar ve İnternet kullanımında rehberlik etme konusunda yeterli bilgiye sahip olmamalarının, daha çok yasaklara ya da kullanmama yönünde kısıtlamalara başvurmalarına neden olduğunu ortaya koymuştur. Oysaki risklerden arındırılmış bir ortam sunabilmek için Bilişim Teknolojilerini kullanmamak aynı zamanda olanaklarından da yeterince yararlanamamak anlamına gelmektedir (Livingstone & Helsper, 2010).

Ebeveynlerin çocuklarını risklere karşı korumak adına aldıkları diğer bir kısıtlayıcı önlem sosyal paylaşım siteleri ile ilgilidir. Ebeveynlere çocuklarının sosyal paylaşım sitelerini kullanmaları konusunda düşünceleri sorulduğunda, % 28'i çocuklarının sosyal paylaşım sitelerini kullanmalarını onaylamadıklarını söylemişlerdir. Ebeveynler sosyal paylaşım siteleri ile ilgili sosyal ilişkileri geliştirdiğini, eğitim amaçlı

kullanımında faydalı olduğunu ve boş vakitleri değerlendirmek için güzel olduğunu düşünmelerine rağmen vakit kaybı, bağımlılık, olumsuz insan ilişkileri, saygısız davranışlar, yalnızlık ya da güvenlik tehditleri gibi kötü buldukları noktalar yüzünden çocuklarının kullanımını onaylamamaktadırlar. Sonuçlar ebeveynlerin çocuklarını bu risklerden koruyabilmeleri için alınması gereken önlemler konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gerektiğini desteklemektedir.

Çocuklarımızı teknoloji dünyasının tehlikelerinden korumak bu dünyadan maksimum faydayı sağlayabilmeleri için bir ön şarttır. Ebeveynler, çocukların sınırsız bilgisayar ve İnternet kullanımından doğabilecek tehlikelerden dolayı kullanmamaları ile bu teknolojilerden fayda sağlamak adına kullanmak arasında bir denge kurmalıdırlar (Bross, 2005). Bu yüzden, ebeveynlerin çocuklarının bilgisayar ve İnternet'i bilinçli ve verimli kullanımı konusunda eğitimlerine katılmaları ve onları yönlendirmeleri gerekmektedir (Berson, 2000; Olagunju, 2008). Dolayısıyla, ebeveynlere verilecek bu eğitimler bilgi ve farkındalığı artırmak konusunda önemlidir. Böylece, ebeveynlerin çocukların bilgisayar ve İnternet'i kısıtlayarak değil sınırlandırarak, gerekli güvenlik önlemlerini alarak ve bu sürece aktif şekilde katılım sağlayarak dahil olmaları sağlanabilir. Rosen, Cheever ve Carrier (2008)'in de belirttiği gibi bilgisayar ve İnternet kullanımı ile ilgili yüksek seviyede kontrollü ve yüksek seviyede ılımlı bir yaklaşım, yüksek seviyede kontrollü fakat düşük seviyede ılımlı bir yaklaşıma göre, ebeveynlere çocuklarının bilgisayar ve İnternet'i güvenli bir şekilde kullanmalarında yardımcı olabilir. Bu da ancak yeterli bilgiye ve farkındalığa sahip olmakla gerçekleşebilir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular, örneklem açısından sınırlıdır. Çalışmaya katılan ebeveynlerin eğitim düzeyleri ve ebeveynlik tarzları gibi bazı faktörlerin etkisi olabileceğinden, yeni araştırmalarda bu faktörler göz önünde bulundurulabilir. Ayrıca, yapılacak yeni çalışmalarda, elde edilen veriler yüz yüze görüşmelerle desteklenebilir.

Katkısı Olanlar

BTA seminerleri, Microsoft, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, İnternet Kurulu, Türkiye Bilişim Derneği girişimi ve HaberTürk, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Enformatik Enstitüsü ve Hacettepe Üniversitesi desteği ile Simsoft ve Bilten'in katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Kaynakça

- Berrier, T. (2007). Sixth-, seventh-, and eighth-grade students' experiences with the Internet and their Internet safety knowledge. *Dissertation Abstracts International*, (UMI No. 3292621).
- Berson, M. J. (2000). The computer can't see you blush. *Kappa Delta Pi Record*, 36, 158-162.
- Blackwell, G. (2003). Internet safety: In harm's way. *Today's Parent*. Retrieved 10.02.12 from http://www.todayparent.com/preteen/healthsafety/article.jsp?content=20030606_160536_1328andpa1.
- Bross, D. C. (2005). Minimizing risks to children when they access the world wide web. *Child Abuse & Neglect*, 29, 749-752.
- Eberhardt, D. M. (2007). Facing up to Facebook. *Wiley InterScience*. Retrieved 10.02.12 from <http://onlinelibrary.wiley.com>.
- Hopper-Losenicky, K. (2010). Risk communication in the Internet age: Parental challenges in monitoring the Internet use of adolescents. *Dissertation Abstracts International*, (UMI No. 1487984).
- İnternet Kurulu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, & Orta Doğu Teknik Üniversitesi. (Şubat 2011). Çocukların sosyal paylaşım sitelerini kullanım alışkanlıkları araştırması raporu. Retrieved 10.02.12 from <http://www.guvenliweb.org.tr/istatistikler/node/43>.
- İnternet World Stats (2012). Internet and facebook usage in Europe. Retrieved 10.02.12 from <http://www.internetworldstats.com/stats4.htm>.
- Livingstone, S. & Brake, D. R. (2009). On the rapid rise of social networking sites: New findings and policy implications. *Children & Society*, 24, 75-83.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., and Ólafsson, K. (2011). *Risks and safety on the İnternet: The perspective of European children*. LSE, London: EU Kids Online. Retrieved 10.12.12 from [http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EUKidsII%20\(2009-11\)/ParticipatingCountries/UKReport.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EUKidsII%20(2009-11)/ParticipatingCountries/UKReport.pdf).
- Livingstone, S., & Helsper, E. (2010). Balancing opportunities and risks in teenagers' use of the Internet: The role of online skills and Internet self-efficacy. *New Media & Society*, 12(2), 309-329.
- Lou, S., Shih, R., Liu, H., Guo, Y., & Tseng, K. (2010). The influences of the sixth graders' parents' Internet literacy and parenting style on Internet parenting. *TOJET*, 9(4), 173-184.
- Mitchell, K. (2010). Remaining safe and avoiding dangers online: A social media Q&A with Kimberly Mitchell. *The Prevention Researcher*, 17, 7-9.

- Olagunju, A. O. (2008). Harmonizing the interests of free speech, obscenity and child pornography on cyberspace: The new roles of parents, technology and legislation for Internet safety. Retrieved 10.12.12 from <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED502269.pdf>.
- Rosen, L. D., Cheever, N. A., & Carrier, L. M. (2008). The association of parenting style and child age with parental limit setting and adolescent MySpace behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29, 459-471.

Extended Abstract

Although new technologies provide opportunities for our children, increase in the use of Internet at a very early ages results in variable risks (Livingstone, Haddon, Görzig, & Olafsson, 2011). It is important to protect children from the risks without hindering the opportunities. In order to achieve this, children need guidance by their parents, teachers, and peers (Berson, 2000). Especially parents' support is crucial for the safety and efficiency in children's computer and Internet usage (Olagunju, 2008). In order to enable parents to guide their children in using Internet and social networking sites safely and efficiently, Families in the Information Society (FIS) seminars were held for the parents whose children are primary school students in Turkey. Seminars aimed to raise the awareness of parents in terms of the potential risks and precautions to protect children from the risks for efficient and effective use of computer and Internet. The purpose of the current study is to describe the perceptions and knowledge levels of the parents who attended the FIS seminars about the usage of computer, Internet, and social networking sites. The sample of the study is 40 parents whose children are students at primary schools in different regions of Ankara. In order to describe parents' perceptions and knowledge level related to their children's usage of Internet and social networking sites, data were collected through a survey before the seminars. The survey included fill in the blanks, multiple choice, and five-Likert type questions about participants demographic knowledge, children's habits about social networking sites, parents' habits about social networking sites, parents' knowledge levels about safety measures in social networking sites, parents' attitudes towards their children's computer and Internet usage, and parents' attitudes towards the use of computer and Internet for recreational purposes.

Survey results showed that it is important to help the parents to raise their awareness and inform them about children's safe and efficient computer, Internet and social networking site usages which is also supported by the results of Internet Kurulu, Telekomunikasyon İletişim Başkanlığı ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi (2011). According to the survey results, 35 % of the parents claimed that computers were used in children's private rooms. Moreover, parents stated that children used computer in Internet cafes (10 %), their friends' houses (10 %), and other places (10 %). These results demonstrated that parents should be informed about the need for the use of computers in common places (DeFranco, 2011; Livingstone vd., 2011) and the need for continuous monitoring of children's use of computer and Internet (Hopper-Losenicky, 2010).

The percentage of parents' (42%) being a member of a social networking site was higher than the percentage of children's (31%). However, the average time for children's use of social networking sites per day was 1.28 hour, while it was 1-5 hour for 44% for the parents and less than an hour 44% for parents' use per week. The huge difference between usage time of the parents and children gave a hint for inadequacy of monitoring children's use of social networking sites even though the parents stated that the second highest reason for being a member to a social networking site was monitoring children.

While 39 % of the parents found easy to guide their children's use of computer and Internet, 38 % of the parents stated that they did not inform their children about cyberbullying and 53 % of the parents expressed that they did not use family protection password. This contradiction may denote the parents' a lack of adequate knowledge on the subject. Some of the parents' (20 %) claim that they knew nothing about cyberbullying also fortified this possibility. In addition to these, the percentages such as 35 % of the parents did not know how to apply security settings in social networking sites and 23 % of the parents were not aware of the security settings. These results showed that they did not have adequate knowledge to guide their children. Although they have the desire for appropriate guidance for children's use of computer and Internet, a lack of adequate knowledge has hampered in this regard.

39 % of the parents mentioned that they only give suggestions to their children and they let their children make the decision about the use of computer and Internet. At the same time, 35 % of the parents allowed their children to use computer 1-5 hours in a week which supported the claim that the lowest Internet usage was in Turkey (Livingstone vd., 2011). This may indicate that the parents' lack of adequate knowledge and awareness may lead to apply prohibitions or restrictions on the direction to use computer

and Internet. However, not to use information technologies to provide an environment free of risks leads to miss the opportunities as well (Livingstone & Helsper, 2010).

Another restrictive measure of the parents is related to social networking sites. 28 % of the parents did not approve their children's use of social networking sites. Although they stated that social networking sites help to develop social relations, useful for educational purposes, and useful for leisure time, they did not want their children to use them due to negative points such as waste of time, addiction, negative human relations, disrespectful behaviour, loneliness, or security threats.

It is important to protect our children from the risk of the computer and Internet in order to help them to get the benefits of them. Parents should handle balance between unlimited-use and disuse while guiding their children (Bross, 2005). Therefore, parents should participate in training programs on how to guide their children about the use of computers and Internet to raise their awareness and knowledge (Berson, 2000; Olagunju, 2008). By this way, parents can actively involve in protecting children from the risks of technological world by taking adequate safety measures and restricting meaningfully rather than inhibiting.